

OAV DA BOLALAR JURNALISTIKASINING PAYDO BO‘LISHI

Anvarova Muqaddas Xomidjon qizi

O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti Xalqaro jurnalistika yo‘nalishi 3- kurs talabasi

Annotatsiya: Bugungi kunda bolalar axborot agentliklari, jurnallar, veb-saytlar va teledasturlar yosh auditoriyani xabardor qiluvchi, o‘rgatuvchi va ularni qiziqtiruvchi yoshga mos kontentni taqdim etishda davom etmoqda. Bolalar jurnalistikasi Ommaviy axborot vositalari umumiy tizimining mustaqil bo‘g‘inidir. U yosh avlodni jamiyatning intellektual va ma‘naviy salohiyati bilan tanishtiradi, keksa avloddan yoshlarga ma‘lumot uzatishning muhim kanali va ayni paytda bolalarning bir-biri bilan muloqot qilishiga imkon beruvchi aloqa vositasidir. Uning yordami bilan yosh auditoriya dunyoni o‘rganadi. Bolalar jurnalistikasining o‘ziga xosligi aniq yoshga yo‘naltirilgan auditoriya bilan belgilanadi.

Kalit so‘zlar: Bolalar jurnalistikasi, axborot, qumunlar, bolalar ombudsmani, gazeta, bolalar manfaatlari.

Bolalar jurnalistikasi ommaviy axborot vositalarida bolalar huquq va manfaatlarining tan olinishiga javob sifatida paydo bo‘ldi. Tarixiy jihatdan, gazeta va jurnallar 19-asr oxiri 20-asr boshlarida yosh auditoriya uchun maxsus tayyorlangan bo‘limlarni o‘z ichiga ola boshladi. Bu bo‘limlar bolalarning hayoti va qiziqishlari bilan bog‘liq hikoyalar, tadbirlar va yangiliklardan tashkil topgan. Bolalar jurnalistikasi uchun turtki qisman bolalar mehnati to‘g‘risidagi qonunlar, ta‘lim islohoti va bolalar huquqlarini himoya qilish tarafdori bo‘lgan ilg‘or harakat tomonidan turtki bo‘ldi. Noshirlar yosh kitobxonlarni jalb qilish imkoniyatini o‘ylab topdilar va shu bilan birga ularga ma‘lumotlarga boy hamda qiziqarli kontentlarni taqdim etish bo‘yicha ijtimoiy mas‘uliyatni ado etishdi. Aynan shu davrlarda jurnalistika bilan birgalikda ta‘lim sohasi ham rivojlandi.

Tarixga nazar solsak, tahminan 48 million voyaga yetmagan o‘quvchilarga xizmat ko‘rsatadigan 400 dan ortiq zamonaviy nashrlarga ega bo‘lgan Amerika davriy nashrlarida esa ingliz tilida bolalar uchun kitoblar chop etilmasdi. Faqatgina 1789 yilda Konnektikut shtati Xartford shahrida Barzillay Gudson va Jorj Gudvin tomonidan tajriba uchun *Children’s Magazine*¹ bolalar jurnalining to‘rtta soni nashrdan chiqadi. Oradan vaqt o‘tib, Amerikada turli yosh va mavzularni qamrab oladigan bolalar davriy nashrlari chop etiladi: “American Boy”(o‘smirlar jurnali) 1899–1929, “American Girl”(yoshlar jurnali) 1993, “Highlights for Children”(o‘smirlar jurnali) 1946, Ranger

¹ <https://www.encyclopedia.com/children/academic-and-educational-journals/childrens-periodicals> Мурожаат вақти: 13:35/12.02.2022 й.

Rick's Nature(yovvoyi tabiat haqida yoshlar jurnali) 1967, “Seventeen”(o‘smirlar jurnali) 1944 va boshqalar.

Tarixchi olim R.Gordon Kelli “Qo‘shma Shtatlarda matbuot” kitobida amerikalik bolalar o‘qiydigan 278 ta jurnal mavjudligini qayd etadi².

“Ranger Rick” jurnali AQShdagi otaxon bolalar nashrlaridan biri bo‘lib, hatto 2015 yilda 525 ming nusxada chiqqan. “Parent’s Choice” va “Association of Educational Publishers Distinguished Achievement Award” singari mashhur tanlovlarning “Eng yaxshi bolalar nashri”, “Eng yaxshi tarix”, “Eng yaxshi fotograf”, “Eng yaxshi maqola dizayni”, “Eng yaxshi naqshinkor jurnal”, “O‘qituvchilar uchun eng yaxshi qo‘llanma”, “Eng yaxshi ma’rifiy veb-sayt” nominatsiyalari bo‘yicha hamisha nufuzli mukofotlarni qo‘lga kiritib kelgan³.

O‘sha vaqtdagi ilk bolalar uchun mo‘ljallangan nashrlar «Kichik kapral» va «Sankt Nikolay» jurnallari yaratildi. Mazkur bolalar jurnallarining dastlabki sonlari kelajak avlodni nafaqat qiziqarli usulda o‘ziga jalb qilish, balki ularni dunyoqarashlarini kengaytirish, olam va odamalrga nisbatan yaxshilik va yomonlik kabi illatlatni ajrata olish, oq va qorani yaxshi anglashdan iborat bo‘lgan. Jurnallardan asosan turli hil hikoyalar, o‘yinlar va aqlni charxlovchi mashqlar joy egallagan. Dastlabki bolalar uchun mo‘ljallangan dasturlar «Mikki Maus klubi» va «Sesam ko‘chasi» deb nomlangan bo‘lib ularda yosh auditoriyaga mos lavhalar ko‘rsatilgan va bu ko‘pgina bolalarning qiziqishlariga sabab bo‘lgan. Bu dasturlarda ko‘proq bolalarga biror hodisa haqida yangilik va ma’lumotlar berilgan. Vaqt o‘tishi bilan bolalar jurnalistikasi media-texnologiyalardagi yutuqlar va jamiyat normalarining o‘zgarishi bilan birga rivojlandi.

“Rossiyada ham Sovet Ittifoqi davrida chop etila boshlangan “Мурзилка”, “Весёлые картинки”, “Юный натуралист” jurnallari hozirga qadar mavjud. Bundan tashqari, postsovet davrida asos solingan “Детская энциклопедия АиФ”, “Ералаш” jurnallari hamda xalqaro brendga ega mashhur “National Geographic”, “Юный путешественник”, “Юный эрудит” jurnallarining ruscha versiyalari ham chop etilmoqda”⁴.

Bugungi kunda bolalar axborot agentliklari, jurnallar, veb-saytlar va teledasturlar yosh auditoriyani xabardor qiluvchi, o‘rgatuvchi va ularni qiziqtiruvchi yoshga mos kontentni taqdim etishda davom etmoqda.

O‘zbekistonda bolalar va o‘smirlar mavzusini OAVda yoritish o‘zbek jurnalistikasining rivojlanish tarixi, ya’ni bolalar publitsistikasi bilan chambarchas bog‘liq. U dastlab jamiyatning bolalikka munosabatini ifodalovchi hodisa sifatida xalq

²Пуль Г. Где узнать, пьют ли рыбы? // Детская литература. 1991. №1. –С. 24-26.

³Теплицкая А.А. Детский научно-познавательный журнал как социально значимый государственный проект// Молодой ученый, 2015. №7. С– 1007.

⁴ Yunusov.M Mustaqillik davrida O‘zbekistonda bolalar jurnalistikasining taraqqiyoti:yutuqlar, muammolar va yechimlar. (bosma nashrlar misolida). Diss. – T.: O‘zMU, 2019. B-128.

ogʻzaki ijodida, qadimiy adabiy yodgorliklarda uchraydi. XIX asrning oxiri XX asrning boshlarida bolalar turmushi, qisman fikri ham jadidlar ijodida aks eta boshladi. Masalan, Abdurauf Fitratning 1917 yilda nashr etilgan “O‘quv. Ibtidoiy maktablarning so‘ng sinfi uchun” to‘plamiga kiritilgan “Yurtimiz, Arslon bilan Botir”⁵ sarlavhali maqolasi bolalar uchun yozilgan bo‘lib, unda o‘sha yillari o‘lkada sodir bo‘layotgan ijtimoiy-siyosiy o‘zgarishlar sodda va tushunarli tilda bolalarga yetkazilgan. Shuningdek, Abdulla Avloniy, Hamza Hakimzoda Niyoziy, Sadridin Ayniy singari islohotchi, pedagog adiblar o‘z darsliklarida bolalar uchun maxsus hikoya va she‘rlar yozish bilan birga milliy bolalar matbuotining paydo bo‘lishi va inkishofiga munosib hissa qo‘shdilar.

O‘zbekistonda XX asr boshida paydo bo‘lgan dastlabki nashrlar: “Yosh turkistonchilar”, “Bolalar yo‘ldoshi”, “Bolalar tovushi”, “Bolalar dunyosi”, “O‘zgarish bolalari”. Bu kabi nashrlarning yuzaga kelishi o‘zbek milliy bolalar jurnalistikasining rivojlanishiga yo‘l ochdi. Turli xil sharoitlar tufayli, ya‘ni goh iqtisodiy qiyinchilik, goh senzura ta‘qibi ostida bu gazetalarning biri yopilib, ikkinchisi chiqib turgan. Faqat 1929-yildan “Lenin uchquni” (hozirgi “Tong yulduzi”) gazetasi, “Pioner Vostoka” va keyinchalik “Yosh kuch” jurnalining muntazam nashri yo‘lga qo‘yilgach, o‘zbek bolalar jurnalistikasi sohaning muhim yo‘nalishi sifatida rivojlandi. Natijada, o‘zbek bolalar jurnalistikasida professional ijodkorlar silsilasi vujudga keldi⁶.

Umuman olganda bolalar jurnalistikasi deganda yosh auditoriya uchun mo‘ljallangan keng qamrovdagi mediani tushunish mumkin. Bu media, yosh auditoriyani jalb qilish uchun mo‘ljallangan turli xil OAV vositalarini o‘z ichiga oladi:

1. Bolalar gazetaları va jurnallari:

Bu nashrlar bolalarning qiziqishlari va o‘qish darajalariga moslashtirilgan yangiliklar, xususiyatlarni kashf qiladi. Ular ko‘pincha hozirgi voqealar, ilm-fan, madaniyat va o‘yin-kulgilarni yoshga mos ravishda yoritishadi.

2. Bolalar yangiliklari veb-saytlari:

Onlayn platformalar bolalar uchun maxsus tayyorlangan yangiliklar maqolalari, videolar va interaktiv kontentni taqdim etadi. Ushbu veb saytlar media savodxonligi va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini targ‘ib qilish bilan birga, yangiliklarni hazm bo‘ladigan formatda yetkazib berishga qaratilgan.

3. Bolalar televideniyesining yangiliklar dasturlari:

Bolalar uchun teleko‘rsatuvlar, dolzarb voqealar va muammolarni yosh tomoshabinlar uchun qiziqarli va tushunarli formatda taqdim etadi. Ushbu dasturlar ma‘lumotni yetkazish uchun ko‘pincha soddalashtirilgan til, vizual hamda hikoya usullaridan foydalaniladi.

4. Ta‘lim dasturlari:

⁵ Abdurauf Fitrat. “O‘quv. Ibtidoiy maktablarning so‘ng sinfi uchun”. Baku. 1917 y.

⁶ Oxunjon Safarov, Bashorat Jamilova. Bolalik - boqiylik timsoli yoxud “muxbirlikning olis yo‘llari”. Buxoro, 1991 yil.

Ta'limga oid teleko'rsatuvlar, podkastlar va veb-saytlar bolalarga fan, tarix va madaniyat kabi keng ko'lamli mavzularni o'rgatadigan kontentni taqdim qiladi. Ushbu dasturlar o'yin-kulgu va yosh tomoshabinlarni qanday jalb qilishni o'rganish bilan birlashadi.

5. Yoshlar jurnalistikasi dasturlari:

Ayrim tashkilotlar yoshlarga maqolalar yozish, videolar tayyorlash yoki podkastlar o'tkazish orqali jurnalistikada qatnashish imkoniyatini beradi. Ushbu dasturlar bolalarga o'z qiziqishlarini o'rganish, muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirish va ommaviy nutqqa hissa qo'shish imkonini beradi.

Umuman olganda bolalar jurnalistikasining har qanday turi yosh auditoriyani yoshiga mos tarzda xabardor qilish, tarbiyalash va rivojlantirish maqsadlarida xizmat qiladi.

Bolalar jurnalistikasi Ommaviy axborot vositalari umumiy tizimining mustaqil bo'g'inidir. U yosh avlodni jamiyatning intellektual va ma'naviy salohiyati bilan tanishtiradi, keksa avloddan yoshlarga ma'lumot uzatishning muhim kanali va ayni paytda bolalarning bir-biri bilan muloqot qilishiga imkon beruvchi aloqa vositasidir. Uning yordami bilan yosh auditoriya dunyoni o'rganadi. Bolalar jurnalistikasining o'ziga xosligi aniq yoshga yo'naltirilgan auditoriya bilan belgilanadi⁷.

Bunday jurnalistik materiallar bolalarni mavjud voqealar va mavzular bo'yicha ochiq va yoshga mos keladigan tarzda axborot bilan ta'minlaydi. Bolalar jurnalistlari o'z jurnalistik har qanday materiallarini yanada qiziqroq qilish uchun iloji boricha soddalashtirilgan tilda, qiziqarli vizual va interfaol formatlardan foydalanishadi.

Ommaviy axborot vositalariga bolalar jurnalistikasining kirib kelishi keyingi yillarda muhim voqea bo'ldi. Raqamli platformalarning kuchayishi va bolalarning ma'lumotlarga kirish huquqlarining e'tirof etilishi ortib borishi bilan, ayniqsa, yosh auditoriya uchun mo'ljallangan yangiliklar kontentiga talab ortib bormoqda. Ommaviy axborot vositalari, jumladan, gazetalar, telekanallar va onlayn platformalar bolalar jurnalistikasi uchun maxsus bo'limlar yoki dasturlarni o'z ichiga ola boshladi. Ushbu platformalar bolalarning yoshiga mos keladigan yangiliklar va ma'lumotlarni taqdim etishning muhimligini, shuningdek, ularning dunyoni tushunishlariga va jamiyatdagi roliga ta'sir qilishi mumkinligini tan oladi. Ommaviy axborot vositalariga bolalar jurnalistikasining kirib kelishi bir qancha qulayliklar keltirdi:

✓ Birinchidan, bu bolalarga hozirgi voqealar va ularning atrofida sodir bo'layotgan muhim masalalar haqida xabardor bo'lish imkonini beradi. Bolalar jurnalistikasi yangiliklarni o'ziga xos va qiziqarli tarzda taqdim etish orqali yosh kitobxonlarga kengroq dunyoqarashni rivojlantirishga yordam beradi va ularni o'z jamiyatlarining faol ishtrokchisi bo'lishga undaydi.

⁷ Жукова, Д. А. Современная детская журналистика как фактор формирования индивидуального и группового сознания детей: проблемы и перспективы развития. Автореферат. –К.: Краснодарский университет МВД России, 2011. 29-с.

✓ Ikkinchidan, bolalar jurnalistikasining OAVga kiritilishi yosh auditoriyaning mediasavodxonligini oshiradi. U bolalarga yangiliklarni tanqidiy tahlil qilish, manbalarini baholash va noto'g'ri yoki to'g'ri ma'lumotlarni aniqlashni o'rgatadi. Bu ularga ongli qarorlar qabul qilish va duch keladigan ma'lumotlarga nisbatan sog'lom shubhalanishni rivojlantirish imkonini beradi.

Bundan tashqari, yoshlarning ovozi uchun zamin yaratadi. Bu bolalarga o'z fikrlarini bildirish, o'z tajribalarini baham ko'rish va ular uchun muhim bo'lgan muammolar haqida xabardorlikni oshirish imkoniyatini beradi. Bu nafaqat ularning o'ziga xoslik tuyg'usini rivojlantiradi, balki avlodlar o'rtasidagi muloqot va tushunishni rag'batlantiradi. Shu bilan birgalikda bolalar jurnalistikasining OAV ga kirib kelishi qiyinchiliklarni ham keltirib chiqaradi. Yosh auditoriya uchun kontentning to'g'riligi va holisligi va mosligini ta'minlash tahririyat tomonidan sinchikovlik bilan nazorat qilish va ahloqiy me'yorlarga rioya qilishni talab qiladi. Albatta, OAV bolalarning hissiy holati va ruhiy salomatligiga yangiliklarning potensial ta'sirini hisobga olishlari kerak.

OAV aslida bolalarga nima beradi?

1. Axborotdan foydalanish: yosh kitobxonlar uchun yangilik va ma'lumotlardan foydalanishda yangi imkoniyatlar eshigini ochdi. Bu ularning yoshiga mos kontent bilan ta'minlaydi, media savodxonligini oshiradi, yoshlarning ovozi kuchaytiradi va jamiyatda faol ishtrok etishga undaydi. Shu bilan birga, u yosh auditoriyaning farovonligi va rivojlanishini ta'minlash uchun mas'uliyatli jurnalistika amaliyotini ham talab qiladi. Bu orqali bolalar axborotdan foydalana olishadi. OAV ularga o'zlarining tushunish darajasiga moslashtirilgan yangiliklar va dolzarb voqealarni taqdim etadi va bu ularga atrofdagi dunyo haqida xabardor bo'lish imkonini beradi.

2. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: Bolalar jurnalistikasi yangiliklarni tushunarli va qiziqarli tarzda taqdim etish orqali bolalarga tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Bu ularni savollar berishga, muammolar haqida tanqidiy fikrlashga va o'z fikrlarini shakllantirishga undaydi.

3. Vakolat berish: Bu bolalarga o'z fikrlari tashvishlari va tajribalarini ifodalash uchun platforma berish orqali ularga kuch beradi. Bu ularning dunyoqarashini tasdiqlaydi va vakolatlilik tuyg'usini rivojlantiradi, ularni atrofdagi dunyo bilan aloqa qilishga undaydi.

4. Media savodxonligi: Bolalar jurnalistikasi yosh auditoriya o'rtasida mediasavodxonlikni oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. U bolalarga manbalarni qanday baholashni, tarafkashlikni tan olishni va ommaviy axborot vositalarining jamiyatga ta'sirini tushunishni o'rgatadi.

5. Hissiy farovonlik: Yoshga mos kontentni taqdim etish orqali bolalar jurnalistikasi bolalar potensial qayg'uli yoki nomaqbul yangiliklar ta'siridan himoya

qilishga yordam beradi. Bu nozik va mas'uliyatli tarzda axborotni tarqatish imkonini beradi.

6. Fuqarolik faolligini rag'batlantirish: Bolalar jurnalistikasi bilan tanishish bolalarni o'z jamiyatlarining faol ishtirokchisi bo'lishga undashi, mas'uliyat tuyg'usini tarbiyalashi va yoshligidanoq ijtimoiy muammolar bilan shug'ullanishi mumkin. Bolalar jurnalistikasi yosh auditoriyaning to'g'ri, dolzarb va yoshiga mos yangiliklar va ma'lumotlarga ega bo'lishini ta'minlashi lozim.

Bundan tashqari bolalar jurnalistikasining eng kerakli jihatlaridan biri uning aynan o'z auditoriyasiga mos tili bo'lishi. Bu bolalarni o'ziga yanada jalb qilishga yordam beradi. Bolalarga nafaqat biror bir kontent taqdim qilish balki ana o'sha berilayotgan axborotdan bola o'ziga yangi bilim va tarbiya olishi kerakligi bolalar OAV sidagi ustuvor vazifalardan sanaladi. Bolalarga vakolat berilishi ham ularning atrofdagi dunyo haqida o'z fikrlari, qarashlari va tashvishlarini ifodalash, tanqidiy fikrlash va muloqot qobilyatlarini rivojlantirishga imkon beradi. Nega biz ahloq so'zini ko'p takrorlayapmiz, chunki hali yosh ongga birdaniga har hil axborotni qabul qilish bu yaxshi bo'lmagan oqibatlarni keltirib chiqaradi. Shuning uchun ham axborotni adolatli, muvozanatli va yoshga mos ravishda taqdim etish muhim sanaladi. Keyingi muhim bo'lgan tayanch bu- inkyuzivlik. Bu jamiyatning ko'p madaniyatli va ko'p qirrali tabiatini aks ettiruvchi turli nuqtai nazar va tajribalarni ifodalaydi.

Bolalar jurnalistikasi chidamlilik, ijodkorlik va ijobiy o'zgarishlar haqidagi hikoyalarni namoyish etish orqali yoshlarni ilhomlantiradi va ularning motivatsiyalarini oshiradi. Erta yoshdanoq bolalar jurnalistikasi bilimdon, empatik va faol dunyo fuqarolarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Xorijdagi ilk bolalar jurnalistikasi tarixi bilan tanishadigan bo'lsak, bir qancha muhim bosqichlar va o'zgarishlar asnosida paydo bo'lganligini ko'rishimiz mumkin. Yirik o'z media olamiga ega Amerika Qo'shma Shtatlari bolalar OAV si misolida ko'radigan bo'lsak, yuqorida aytib o'tganimizdek 19- asr oxirida paydo bo'lib, asta sekin nashriyotlarida bolalar mavzusiga e'tibor berilgan holda 1827-yilda tashkil etilgan «Yoshlar hamrohi» jurnali bo'lib, unda bolalar uchun maqolalar va hikoyalar mavjud bo'lgan. Ushbu dastlabki jurnallar Qo'shma Shtatlardagi bolalar jurnalistikasiga asos solib, yosh o'quvchilarga ularning qiziqishlari va tushunchalariga moslashtirilgan qiziqarli kontentlarni taqdim etgan.

Bolalar jurnalistikasi rivojlanish bosqichlari, tarbiyaviy ahamiyati, jalb qilish strategiyali, ahloqiy me'yorlar, dolzarblik va ijobiy xabarlarini diqqat bilan ko'rib chiqishni talab qiladigan sohadir. Jurnalistlar va kontent yaratuvchilari ushbu jihatlarga e'tibor qaratish orqali yosh auditoriyani samarali xabardor qilishlari, o'qitishlari va ilhomlantirishlari, ularning faol fuqarolar bo'lishlariga yordam berishlari mumkin. Ya'ni bundan maqsad bolalarni atrofdagi dunyo haqida xabardor qilish, tanqidiy fikrlash va media savodxonligini rivojlantirishdir.

Bolalar jurnalistikasining yana muhim jihatlaridan sanab o‘tadigan bo‘lsak;

Yoshga mos tarkib va rivojlanish bosqichlari:

- erta bolalik (3-7 yosh), ushbu bosqichda bolalar asosiy kognitiv qobiliyatlarini rivojlantiradilar va yuqori vizual o‘rganadilar. Tarkib sodda, tushunarli va qiziqarli bo‘lishi kerak, bunda ularning tasavvurini o‘ziga tortadigan hikoyalarga e‘tibor qaratadilar. Animatsiya, yorqin ranglar va tanish belgilar bunda ayniqsa samaralidir.

- o‘rta bolalik (8-12 yosh): bu yosh guruhidagi bolalar batafsilroq ma‘lumotga ega bo‘lishlari mumkin. Ular qiziquvchan va o‘rganishga ishtiyoqli bo‘lganliklari sabab tarkib soddalashtirilgan tarzda murakkab tushunchalarning tushuntirishlarini o‘z ichiga olishi kerak. Interfaol elementlar va o‘zaro bog‘liq hikoyalar ularning qiziqishini saqlab qolishi va materialni tushunishga yordam berishi mumkin.

- o‘smirlik (13-18 yosh): o‘smirlar yanada murakkab va nozik tarkibni qayta ishlashlari mumkin. Ular tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirayotgan paytda ijtimoiy, siyosiy va axloqiy mavzular bilan shug‘ullanishlari mumkin. Kontent tanqidiy fikrlash va munozaralarni rag‘batlantirishi, chuqur tahlil qilishi va turli nuqtai nazarlarni taklif qilishi kerak.

Murakkab masalalarni soddalashtirish:

- asosiy xabarni susaytirmasdan, murakkab yangiliklarni osongina tushunarli qismlarga bo‘lish.

- qiyin tushunchalarni tushuntirish uchun bolalarning kundaliktajribasi bilan bog‘liq analogiya va metaforalardan foydalanish.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish:

- bolalarni savollar berishga va iste‘mol qiladigan yangiliklar haqida tanqidiy fikrlashga undash.

- axborotni tekshirish va noto‘g‘riligini aniqlashni tushuntiruvchi segmentlarni o‘z ichiga oladi.

- bolalarga jurnalistikaning o‘rni va ishonchli manbalarning ahamiyatini o‘rgatish.

- ishonchli yangiliklar va noto‘g‘ri ma‘lumotlar o‘rtasidagi farqni aniqlashga yordam beradigan vositalar va resurslar bilan ta‘minlash.

Qiziqish va izlanishni rag‘batlantirish:

- fan va texnikadan tortib san‘at va madaniyatgacha bo‘lgan turli mavzularni ajratib ko‘rsatish, keng ko‘lamli qiziqishlarni uyg‘otish.

- qiziqish va ko‘proq o‘rganish istagini uyg‘otadigan hikoyalar, ishtirok etish va interaktivlik.

Interaktiv elementlar:

- Bolalarni faol jalb qilish uchun viktorinalar, so‘rovlar va interfaol grafiklarni o‘z ichiga oladi.

- Bolalarga kelajakdagi hikoyalar uchun savollar yoki g‘oyalarni taqdim etishga ruxsat berish, ishtirok etish tuyg‘usini rivojlantirish.

Vizual va multimedia tarkibi:

- Yangilikni yanada qiziqarli va tushunarli qilish uchun videolar, infografika va animatsiyalardan foydalanish.

- Turli xil o'rganish uslublarini qondirish uchun matnni multimedia bilan muvozanatlash.

Hissiy ta'sirga sezgirlik:

- Yosh tomoshabinlarni xafa qilishi mumkin bo'lgan grafik tasvirlar va qayg'uli kontentdan qochish.

- Tabiiy ofatlar yoki mojarolar kabi qiyin mavzularni yoritishda kontekst va ishonchni ta'minlash.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish:

- Bolalarni savollar berishga va iste'mol qiladigan yangiliklar haqida tanqidiy fikrlashga undash.

- Axborotni tekshirish va noto'g'rilikni aniqlashni tushuntiruvchi segmentlarni o'z ichiga oladi.

Inklyuzivlik va vakillik:

- Turli madaniyatlar, kelib chiqishi va tajribalarini aks ettirish uchun hikoyalarda turli xil tasvirlarni ta'minlash.

- Ijobiy o'rnak namunalarini va chidamlilik va muvaffaqiyat hikoyalarini berish.

Maxfiylik va rozilik:

- Bolalarning shaxsiy hayotini hurmat qilish va ularni hikoyalarga jalb qilishda tegishli rozilikni olish.

- bolalar hikoyalarini sensatsiya uchun ekspluatatsiya qilishdan qochish.

Bolalar hayotiga ulanish:

- Bolalarning kundalik hayoti va qiziqishlariga mos keladigan hikoyalarni tanlash.

- Bolalarni o'z jamoalari bilan bog'laydigan mahalliy yangiliklar segmentlarini o'z ichiga oladi.

Tegishli tildan foydalanish:

- homiylik qilmasdan, bolalarga tushunarli va tanish tildan foydalanish.

- Jargon va texnik atamalardan qochish yoki ularni qo'llanganda aniq tushuntirish.

Ijobiy va konstruktiv xabarlar.

Yangiliklar balansi:

- Jiddiy yangiliklarni yoritish va ijobiy voqealarni ta'kidlash o'rtasida muvozanatni saqlash.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, O'zbekistonda bolalar jurnalistikasining kontenti va sifati bugun jahon nashrlari bilan qiyoslaganda ham sifat, ham mazmun jihatidan birmuncha past darajada ekanini tan olish lozim. Bu esa o'z navbatida jamiyat uchun salbiy baho. Garchi turli nashriyotlar bolalar va o'smirlar bosma OAVini rivojlantirish uchun zahmat chekayotgan bo'lsa-da, materiallardagi ijtimoiy, siyosiy, ma'naviy-

ma'rifiy masalalar bolalarga tushunarli tilda yoritilishi sust. Bundan tashqari, chop etilayotgan gazeta va jurnallarda, teleko'rsatuv va radioeshittirishlarda bolalarning ma'naviy boyligiga hissa qo'shuvchi materiallarning kamligi, onlayn mediada esa asosan ko'ngilochar turdagi ma'lumotlar ko'pligi bolalar va o'smirlarning ilmga intilishi va jahondagi tengdoshlari bilan bellasha olish darajasini kamaytirishga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O'zbekiston, 2016.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizning mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.:O'zbekiston, 2017.
3. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.:O'zbekiston, 2017.